

مروری بر نقش موجودات
وحشتناک و عجیب و غریب
در کتاب‌های کودک و نوجوان

کودک‌ها

غول با حضور

وقتی این روزها لازم است بچه‌های ما چیزهایی بیشتری بدانند تا برای آینده بهتر آماده شوند، وقتی در دنیایی از تهدیدها، بیماری‌ها و جنگ‌ها و نابسامانی‌ها در این دنیای واقعی به سر می‌برند چرا باید کتاب‌هایی درباره غول‌ها بخوانند؟ دانستن از غول‌ها و سردر آوردن از دنیای آنها به چه کارشان می‌آید؟ مگر نه این‌که این روزها آنها نیز چون ما با غول یا هیولای کرونا شب را به صبح می‌رسانند؟

افسانه کامران

مدرس دانشگاه

در دوران بچگی ما غول‌ها بعد از پدر و مادرها و معلم‌ها یکی از شخصیت‌های مهم تربیتی بودند و مدام در زیر پله‌ها، کمد‌ها و انباری‌ها پنهان می‌شدند تا اگر بعد از ظهرها نمی‌خوابیدیم، یا زیادی شیطننت می‌کردیم سر و کله‌شان پیدا می‌شد تا ما را بخورند. برای همین ممکن است بسیاری از ما که چنین تجربه‌هایی را از غول‌ها در کودکی مان داشته‌ایم، علاقه چندانی نداریم تا برای بچه‌هایمان از این کتاب‌های غولی بخیریم. برای همین در اینجا ده عنوان کتاب کودک درباره غول‌ها را برای گروه‌های متفاوت سنی مرور می‌کنم، شاید تصویر واقعی‌تر و بهتری از جهان غول‌ها نصیب ما و کودکانمان شد. واقعیت این است که تنوع کتاب‌ها درباره غول‌ها به اندازه تنوع و تعداد غول‌ها زیاد است و گویا روز به روز هم در سراسر جهان زیادتر هم می‌شود. امروزه غول‌های کتاب‌های کودکان دیگر آن موجودات ترسناک گذشته نیستند، در تصویرسازی این کتاب‌ها غول‌ها بیشتر در شکل و شمایل انسانی با ابعادی بزرگ‌تر تصویر می‌شوند. خصوصیات و خلق و خوی حیوانی غول‌ها به غیر از آنچه که در کتاب «دایره‌المعارف غول‌ها» آمده، کمتر شده اما همچنان توانایی‌های جادویی‌شان را حفظ کرده‌اند، به همین خاطر غول‌ها به عنوان کاتالیزوری برای رسیدن به آرزوها هستند، برای دستیابی به این آرزوها در داستان‌های غولی لزومی به دلایل منطقی و واقعی نیست. در واقع وجود غول‌ها به گونه‌ای پذیرفتن برخی از مقدرات و پدیده‌هایی خارج از توانایی انسان در برهه‌هایی از زندگی است. مقاطعی از زندگی که از قضا همه چیز در کنترل و اختیار انسان نیست. از این‌رو شاید خواندن این کتاب‌ها برای کودکان مان تا حدی به آنها کمک کند تا نقش غول‌ها و پدیده‌های عجیب و غریب را در زندگی‌شان باور کنند.

به خاطر نقش واسطه‌گری غول‌ها در برآوردن آرزوها و خواسته‌هاست که آنها می‌توانند کمک کنند تا ما از ترس‌ها، تهدیدها و خواست‌های کودکانمان آگاه شویم. در واقع غول‌های چراغ جادو می‌توانند به کودکان ما کمک کنند تا برخی از مهم‌ترین احساسات و عمیق‌ترین ادراک آنان به زبان درآید. غول‌ها در داستان‌های کودکان می‌توانند برخی از اعمال و رفتارهایی که ممکن است برای کودکانمان مجاز نباشد را به راحتی به واسطه جثه یا شکل و شمایل یا جادویی که دارند انجام دهند، مثلاً غولی که خیلی دست و پا چلفتی است، غولی که خجالتی است و از آدم‌ها می‌ترسد و غول‌های دیگر برای بچه‌ها باورپذیر و بانمک هستند. از این جهت خواندن کتاب‌هایی درباره غول‌ها نه تنها به بچه‌ها کمک می‌کند تا آنچه که متفاوت و عجیب است را راحت‌تر درک کنند و حتی بتوانند همدلی کنند، بلکه به پدر و مادر هم کمک می‌کند تا دنیای عجیب کودکان‌شان را بهتر و راحت‌تر بفهمند و با آن هم‌ذات‌پنداری کنند.

من هم چون بسیاری از آدم‌ها تصویر خوبی از غول‌ها در ذهنم نداشتم، چون تنها غولی که در کودکی‌ام دیده بودم غول چراغ جادوی علی بابا بود که موجود دودی شکل و پیچانی بود که یکدفعه ظاهر می‌شد تا سر بزنگاه آرزویی را برآورده کند، اما با برآورده شدن یک آرزو چیزهای بسیاری از دست می‌رفت و خراب می‌شد. اما غول‌های کتاب‌های داستان امروزی خصوصاً نویسندگان خارجی بیشتر ابزاری برای بیان مفاهیمی چون همدلی، شناخت و تغییر هستند. در بیشتر این داستان‌ها غول‌ها این امکان را برای کودک فراهم می‌کنند تا تفاوت و تغییر را بر خلاف روال عادی زندگی با طنز، فانتزی و صمیمیت بیشتری درک کنند. به نظرم حق همه ماست که حتی اگر کودکی در خانه یا اطرافمان نداریم چندتایی از این کتاب‌های غولی را برای خودمان بخیریم و در کتابخانه‌مان برای روز مبادا نگه داشته باشیم، یکی از این کتاب‌ها قطعاً می‌تواند کتاب «دایره‌المعارف غول‌ها» باشد.

دیزی و دردسرهای غول بودن

دیزی دختر بچه‌ای است که عاشق بازی‌های غولی است و با دوستش گابی مدام در فکر این است که چه جوری با غول شدن از زندگی اش لذت بیشتری ببرد، زبان داستان طنز است و همه چیز از منظر یک دختر بچه شیطان روایت می‌شود که می‌خواهد دنیا را از چشم غول‌ها ببیند.

کتاب برای گروه سنی ب و ج است، اما حتی شاید گروه سنی د هم از خواندن کتاب لذت ببرند، تصویرسازی و صفحه‌آرایی کتاب هم خواندن آن را جذاب‌تر کرده است؛ در کل به نظرم برای شناخت جهان بچه‌ها کتاب خوبی است و روایت خوبی از زندگی آنها و افکار آنها حتی به بزرگ‌ترها می‌دهد. فقط شاید خواندن دویست صفحه کتاب برای گروه سنی ب کمی سخت باشد البته که قرار نیست کل کتاب را در یک شب بخوانند، کتاب را نشر پیدایش به قیمت ۹۵۰۰ تومان چاپ کرده است.

غول و انگشتر جادو

کتاب درباره دختر نوجوان انگلیسی است که با پیدا کردن انگشتری در مدرسه و بیرون آمدن غولی از آن انگشتر که مربوط به ۵۰۰ سال پیش است، آرزو می‌کند تا روزی شگفت انگیز را در مدرسه تجربه کند. دختر با غول به شرق و آسیا سفر می‌کند و در زنگ آخر انگشتر را به هم‌کلاسی هندی اش می‌بخشد چون فکر می‌کند غول دلش برای وطن اش که کشوری گرم با آفتابی داغ بوده، تنگ شده است.

کتاب رویکرد همدلانه‌ای به موضوع مهاجرت، دلتنگی و مفهوم وطن از نگاه نوجوانان دارد، همچنین برای آشنایی با کشورهای چین و هند و عراق هم بد نیست. در کل ایده نویسنده یعنی آن فاین برای استفاده از غول انگشتر بسیار جالب است. البته اگر بتوانید از طراحی روی جلد بد کتاب بگذرید و کتاب را بخوانید؛ رمانی جمع و جور برای نوجوانان که نشر بنفشه به قیمت ۵۰۰۰ تومان منتشر کرده است.

حالا نه بچه

حالا نه بچه از آن کتاب‌های تصویری است که داستان غم‌انگیز پسر بچه‌ای است که به پدر و مادرش می‌گوید: غولی در خانه است و هیچ‌کس حرف پسرک را جدی نمی‌گیرد و در نهایت غول بچه را می‌خورد!

به نظرم کتاب را برای هیچ بچه‌ای نخرید اما این کتاب می‌تواند کتابی خوب برای پدرها و مادران باشد، چون در واقع غول استعاره‌ای از فراموشی کودک در جهان امروزی و در گرفتاری‌های زندگی روزمره و

کار بزرگ‌ترهاست. هر چند کتاب برای گروه الف و ب در نظر گرفته شده است، اما به گمانم این کتاب برای بزرگسالان کتاب مناسب‌تری است، تصویرسازی‌های کتاب خصوصاً تصویر غول و دندان‌های تیز او هم برای کودکان این سن و سال ترسناک است، کتاب را نشر چکه با قیمت ۶۰۰۰ تومان منتشر کرده است.

